

Nannynu! kunskapsbank – Barns utveckling 1-2 år

Denna kunskapsbank om barns utveckling genom åldrarna 0-9 år är till för våra barnvakter och kunder som vill ha mer information. Samtlig information är skrivna av experter på området, hämtade från olika webbplatser (se längst ned). Kunskapsnivån är på en grundläggande nivå. För mer djupgående kunskap rekommenderar vi våra barnvakter att ta kontakt med sin kontaktperson eller söka vidare i annan litteratur.

Barnets utveckling 1-2 år

Det händer mycket i ett barns utveckling mellan ett och två års ålder. Barnet börjar gå, säger sina första ord och kan alltmer dela känslor och upplevelser med andra människor. Under den här tiden börjar många barn också i förskolan.

Sinnen och känslor

I ettårsåldern lär sig barn mycket nytt genom att göra samma sak om och om igen. Det kan handla om allt från att lära sig att uttala ett visst ord till att kasta en mugg i golvet och se vad som händer. Många barn tycker också om att undersöka och jämföra vad som är lika och olika, både saker och människor.

Barnet börjar känna igen sig själv på bild och i spegeln. Det kan komma ihåg var saker finns, till exempel att nallen ligger i sängen och att skorna står i hallen. Upprepning och rutiner ger barnet trygghet. Därför är det bra att alltid göra ungefär likadant vid läggdags till exempel. Då vet barnet vad som kommer att hända: först ska man tvätta sig, sedan läsa en bok och till sist sova.

Att känna med händerna på olika material, till exempel sand eller vatten, är ett viktigt sätt för barnet att lära känna och förstå sin omgivning. Den fria fantasifulla leken är till hjälp när barnet undersöker, lär sig förstå omvärlden och löser problem. Det är bra att låta barnet utforska och experimentera, till exempel i sandlådan.

Nu börjar många barn få ett abstrakt tänkande. Barnet kan till exempel låtsas att en tråkloss är en bil. Det kan känna igen människor på fotografier och låtsas äta mat på en tallrik. Den här så kallade symbolleken är början till den mer komplicerade fantasileken.

Social utveckling

Barn i den här åldern kan mer och mer dela känslor och upplevelser med andra människor. Barnet kan till exempel peka på en bil eller något annat som det tycker är intressant och samtidigt söka ögonkontakt för att se om den vuxna delar upplevelsen.

Barnet har ofta en stark vilja att bestämma själv. Barn har rätt att på olika sätt visa starka känslor, och det är viktigt att de gör det. Barnets avsikter är aldrig elaka, men det kan agera provocerande för att lära sig var den vuxnes och dess egna gränser går. Barnet kanske inte vill äta, säger nej till att sitta i vagn, klä på sig eller byta blöja. Barnets känsloläge kan snabbt

skifta från kärleksfulla kramar till utbrott av ilska. Det kan vara tålamodsprövande för den eller de som är närmast barnet. Att känna till betydelsen av att barnet får visa känslor och testa gränser kan vara till hjälp.

När barnet är ungefär ett och ett halvt år börjar det ofta testa gränser. Som vuxen behöver man försöka hålla modet uppe och inte själv bli högljudd och arg eller skuldbelägga barnet eller sig själv. De här perioderna är en del av livet. Barnet behöver få känna sig älskat och respekterat även när det inte gör som de vuxna vill. Däremot behöver man vara tydlig och inte alltid acceptera det som barnet gör. Man kan på ett enkelt sätt försöka förklara varför barnet inte får göra vissa saker, och försöka avleda genom att få barnet att fokusera på något roligare.

I den här åldern upplever barnet ofta att det kan påverka sin omgivning och vill gärna ha positivt gensvar. Som förälder kan man försöka stimulera barnets nyfikenhet och självständighet och samtidigt trösta i besvikelsen över att inte alltid få sin vilja igenom. När det är möjligt kan man också uppmuntra barnets initiativ, det stärker självkänslan. Man kan till exempel säga ja om barnet tar initiativ till att läsa en saga eller låta det välja vilken tröja det ska ha på sig. I den här åldern räcker det att välja mellan två alternativ, annars kan det bli för svårt för barnet.

Många barn börjar komma till insikt om att det finns ”rätt och fel”. Barnet vet ofta om att han eller hon inte får göra vissa saker, men kan ändå vilja pröva att till exempel peta i ett eluttag. Som vuxen ska man givetvis skydda barnet från det som är farligt. Det kan också vara bra att ta undan andra saker som man inte vill att barnet ska röra, till exempel fjärrkontrollen till teven. Barn i den här åldern har ofta svårt att kontrollera sina impulser och låta bli saker som ligger framme även om de förstår att de inte ska röra dem. Att pilla på det man inte får kan också vara ett sätt att få kontakt med en vuxen eftersom barnet vet att det ofta väcker reaktioner.

Med andra barn

Barn mellan ett och två år tycker ofta om att vara nära andra barn. Ibland leker de tillsammans, men oftast sida vid sida. Barnet kan börja visa inlevelse med andra barn utifrån sina egna erfarenheter. En ettåring kan till exempel visa tecken på att vilja trösta ett annat barn som gråter, just på det sätt som barnet själv har blivit tröstat.

Många barn börjar på förskola eller familjedaghem när de är omkring ett och ett halvt år. Att ta steget från en tillvaro hemma med mamma eller pappa till att gå på förskola eller familjedaghem innebär en stor förändring för både barn och föräldrar. Barnet ska tas om hand av andra vuxna, umgås med andra barn och leva skild från föräldrarna några timmar om dagen. Genom inskolningen får barnen gradvis vänja sig vid det nya livet. Omställningen tar i regel inte så lång tid och brukar oftast gå bra.

När barnet är runt ett och ett halvt år kan det tillfälligt bli mer oroligt. Det är en naturlig fas i utvecklingen som kan märkas olika tydligt hos olika barn. Barnet söker mer trygghet och vill vara närmare föräldrarna igen efter att nyligen ha visat betydligt större självständighet. Osäkerheten kan också märkas genom att barnet plötsligt inte vill göra något som det tidigare har tyckt om. Barnet kan också känna oro för att bli lämnat. Därför är det bra att göra på ungefär samma sätt varje gång man till exempel lämnar och hämtar barnet på förskolan. Det ger trygghet och kan dämpa barnets oro i situationer när man ska skiljas åt.

Varje barn är unikt och utvecklas individuellt. Men några färdigheter är gemensamma för de flesta barn i en åldersgrupp.

Barn mellan ett och två år brukar

- se likheter och olikheter
- förstå ”rätt och fel”
- kunna tänka abstrakt i enkla symboler
- utveckla och tydligt visa sin egen vilja.

Tips

- Ge möjlighet till fantasilekar med hjälp av exempelvis en låtsastelefon, utklädningskläder eller en leksaksspis och låtsasmat.
- Låt barnet få vara med och städa, tvätta, laga mat, tvätta bilen och göra andra vardagssysslor. Det är roligt och utvecklande för barnet att ta del i vuxnas sysslor.
- Använd gärna hand- eller fingerdockor. De är roliga och bra när man leker och kommunicerar med barnet.
- Hjälpt barnet att sätta ord på vad det känner: ”Du är arg för att tornet rasade, kom så bygger vi ett nytt.”
- Hjälpt barnet att komma över frustrationer genom att visa hur man gör. ”Du får inte ta bilen från Anton, men du kan fråga om du får låna den.” Uppmuntra barnet när det gör saker som det själv och andra mår bra av.

Språk, tal och kommunikation

Någon gång mellan ett och två års ålder brukar barn säga sina första ord och sedan ökar ordförrådet snabbt. Den språkliga utvecklingen varierar mycket mellan olika barn och det är vanligt att flickor pratar tidigare än pojkar. Under hela uppväxten förstår barn mycket mer av språket än vad de själva kan ge uttryck för.

Genom att prata mycket med barnet stimulerar man inte bara dess språkutveckling, utan också dess förmåga att tänka själv. Det stärker barnets självuppfattning. Det är inte alltid så lätt för ett barn i den här åldern att göra sig förstått, vilket kan göra att barnet känner sig frustrerat. Men ofta tar barnet hjälp av gester och pekar på vad det vill ha. Genom att lyssna och ha ögonkontakt kan man som vuxen visa att man tar barnet på allvar. Barnet får bekräftelse, vilket också uppmuntrar språkutvecklingen.

Ett annat sätt att utveckla barnets språk och kommunikationsförmåga är att titta i böcker tillsammans och att läsa och prata om det man ser på bilderna. Barn i den här åldern tycker ofta om att höra samma berättelser flera gånger. Repetition och igenkännande är viktigt för inläringen. Att samla kring något och prata om det man ser i till exempel en bok är också viktigt för det sociala samspelet.

Många barn upptäcker betydelsen av ordet ”nej” när de är omkring ett år. De kan upprepa vuxnas ”nej” i olika situationer. Barnet prövar sig fram genom att aktivt använda ordet, utan att för den skull alltid mena att säga nej. Det är ett första steg i att markera sig själv.

Runt tvåårsåldern kan många barn uttala omkring 50 ord, men det varierar mycket. En del har mindre, andra har större ordförråd. De första orden är oftast namn på saker som har stor

betydelse för barnet, till exempel mamma, pappa, vovve och sko. En del barn kan sätta ihop två ord, som ”ha den”. Barnet använder ord för att uttrycka behov, som ”dricka”, eller för att uttrycka känslor: ”Lina ledsen”. Man kan ofta höra frågan ”Vad är det?”. I denna ålder börjar barnet också använda sig av orden du, jag, mig, min och mitt som markeringar kring sig själv.

För ett barn med flera språk sker språkutvecklingen på samma sätt som hos barn med ett språk, men det kan ta längre tid. Ett flerspråkigt barn ska ju lära sig fler ord och begrepp, men det behöver inte betyda att det är svårare att lära sig två språk än ett.

Varje barn är unikt och utvecklas individuellt. Men några färdigheter är gemensamma för de flesta barn i en åldersgrupp.

Barn mellan ett och två år brukar

- säga sina första ord
- säga åtta till tio enkla ord (ett och ett halvt år)
- sätta ihop tvåordsmeningar (närmare två år)
- kunna hämta en sak, till exempel nallen, om man ber om det
- kunna peka ut kroppsdelar när man till exempel frågar ”Var är näsan?”.

Tips

- Läs ur böcker med korta texter, peka på och prata om vad som finns på bilderna.
- Sjung gärna och läs ramsor och berättelser om och om igen. Fingerlekar kan förstärka det man berättar eller sjunger, till exempel ”Imse Vimse Spindel”.
- Prata mycket med barnet. Om barnet är blygt eller tyst kan man beskriva vad han eller hon gör för att uppmuntra barnet att komma in i samtalet.
- Lyssna på barnet. Ha tålmod och försök förstå vad barnet säger. Uppmuntra allt prat och försök undvika att föra barnets talan.
- Repetera, utveckla och förklara gärna det barnet säger. Om barnet till exempel säger ”Lasse ner” kan man säga ”Ja, du gick ner alldeles själv”. Då vet barnet att man har lyssnat och förstått vad han har sagt.

Rörelseförmåga

I den här åldern har barn ett stort rörelsebehov och tar ofta sina första steg. Med stor lust utforskas omgivningen, motoriken utvecklas och koordinationen förfinas. De första stegen är ofta lite bredbenta och stela, men småningom lär sig barnet att gå, springa, klättra och hoppa. När barnet kan förflytta sig själv alltmer blir det också mer självständigt. Barnet klättrar gärna på stolar, tar sig upp på köksbänkar, drar ut lådor och öppnar skåp. Det är viktigt och roligt för barn att på detta sätt utforska omvärlden. Som vuxen kan man minska farorna genom att exempelvis sätta in barnsäkerhets spärrar i skåp och lådor med knivar och annat farligt innehåll.

Under perioder när rörelseförmågan ökar intensivt kan annan utveckling, till exempel av talet, tillfälligt avstanna. Barnet kan därför bli tystare än vanligt under en kortare tid.

Barnet kan nu ofta bygga torn av två till tre klossar och sedan riva det igen. Det ritar gärna streck och håller i kriter och pennor med hela handen.

I den här åldern börjar barnet alltmer undersöka saker med fingrarna istället för med munnen. Det så kallade pincettgreppet, tumme mot fingerspets, är fullt utvecklat kring ett års ålder och är ett av barnets viktigaste redskap.

Munnen

Barnet kan nu koordinera käke, tänder och tunga, men tuggar och smackar med öppen mun. De flesta barn kan dricka själva ur en mugg. De kan hålla i tallriken med en hand och skeden i den andra. Barnet kan äta alltmer själv, men tycker ofta om att ta i maten med händerna. Det är en del av utvecklingen för att förstå omvärlden. Barnet behöver både smaka och känna på maten.

Varje barn är unikt och utvecklas individuellt. Men några färdigheter är gemensamma för de flesta i en åldersgrupp.

Barn mellan ett och två år brukar lära sig att

- gå
- börja springa
- stå på tå
- sparka boll
- klättra på soffor och andra möbler och ta sig ner utan hjälp
- gå upp och ned i trappor med ledstång
- stapla klossar
- rita streck
- ta av mössa och strumpor.

Tips

- En lära-gå-vagn är rolig och användbar. När barnet lärt sig gå kan han eller hon använda vagnen till att köra saker i.
- Sandlådan kan vara en rolig lekplats där barnet kan känna med händerna, gräva, hälla och tömma sand.
- Bygg torn av klossar tillsammans med barnet. Man kan sedan spela bowling genom att rulla en boll mot tornet.
- Det kan vara bra med en plats där barnet kan hoppa och klättra utan att göra sig illa. Det utvecklar motoriken. Det räcker med en säng eller en soffa med en matta och kuddar nedanför.

Informationen ovan är hämtad från följande sidor

1177 Vårdguiden. (18 januari 2011). Hämtad 27 februari 2015
från: <http://www.1177.se/Stockholm/Tema/Barn-och-foraldrar/Vaxa-och-utvecklas/Sma-barn-1-5-ar/Barnets-utveckling-1-2-ar/>